

5-6 Yaş Çocuklarının Akran İlişkileri ve Sosyal Konumlarının Okula Uyum Düzeyleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi (Boylamsal Çalışma)*

Hülya Gülay OGELMAN**
Hatice ERTEN***

ÖZET

Araştırmanın amacı, 5-6 yaş çocukların akran ilişkilerinin ve sosyal konum düzeylerinin birlikte, okula uyum düzeyi üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığının incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Denizli ili merkezinde, Serinhisar ve Tavas ilçelerinde okul öncesi eğitim almaya devam eden 175 (91 kız, 84 erkek) çocuk ve 12 anaokulu öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği, Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği, 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği, Resimli Sosyometri Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde; çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, 5-6 yaş çocuklarının eğitim-öğretim yılı boyunca, dört ölçüm içinde de olumlu sosyal davranış değişkeninin okula uyum düzeyini en yüksek düzeyde yordayan değişken olduğu bulunmuştur. Genel olarak okula uyumu yordayan diğer değişkenler ise; korkulu kaygılı olma, saldırganlık, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve sosyal konumdur. Okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordamadığı tespit edilen değişkenler; dışlanma ve akran şiddetine maruz kalma değişkenleridir. Olumlu sosyal davranış ve sosyal konum düzeyleri arttıkça okula uyum düzeylerinde artış meydana gelmektedir. Korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve saldırganlık değişkenlerinin düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyinde azalma görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okula uyum, sosyal konum, akran ilişkileri.

Çalışmanın Türü: Araştırma

Following Relations of 5-6 Year-Old Children, Who Attend Preschool Education, in Terms of Social Position, Peer Relationships and School Adjustment Levels (Longitudinal Study)

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether the peer relationships and social position levels of 5-6 year old children have a predictor effect on their school adaptation level or not. The sample group of the study is consisted of 175 (91 female, 84 male) children, who continue to receive preschool education in Serinhisar and Tavas districts of the city center of Denizli during the school year of 2010-2011, and 12 kindergarten teachers. In the study, “Personal Information Form, Ladd and Profilet Child Behavior Scale, Peer Victimization Scale, Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 Year Olds, Picture Sociometry Scale” were used as data collection tools. Multiple regression analysis was used for the analysis of the data. The study results concluded that prosocial behavior variable of 5-6 year old children is the variable that predicts school adaptation at highest level for four measurements throughout the school year. In general, other variables that predict the school adaptation are anxious-fearful, aggression, asocial behavior, hyperactivity and social position. The variables that do not predict the school adaptation in a statistically significant way were the variables of exclusion and peer victimization. As the prosocial behavior and social position levels increase, the level of school adaptation increases as well. It is observed that as the levels of the variables of anxious-fearful, asocial behavior, hyperactivity and aggression increase, the level of school adaptation decreases.

* Bu çalışma Doç. Dr. Hülya GÜLAY OGELMAN’ın danışmanlığında yapılan “Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İzlenmesi” isimli (2011 SOBE 020) Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi (PAUBAP) tarafından desteklenen yüksek lisans tezi çalışması kapsamında yapılmıştır.

** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi

*** MEB

Leaving the mother's bosom and starting the kindergarten is the biggest change in children's lives. The child not only becomes the member of a peer group, but also gets the opportunity of being acquainted with the teacher and the concept of school by starting the kindergarten. Starting the kindergarten represents the process of adjustment for both children and parents. Children who receive preschool education primarily get separated from the family environment and experience the excitement of being involved in a different environment. Thus, both the school and the family should have numerous duties for the child to overcome this process in a compatible way. Relational survey method was used in the study. Relational survey method includes the research models that aim to determine the existence and/or extent of the covariance between two and more variables (Karasar, 2009: 81). The data collection process was performed four times in a year. Preschool teachers filled the "Child Behavior Scale, Peer Victimization Scale, and Teacher Rating Assessment Scale of School Adjustment" for each child once during each application period. These scales were completed by the teachers four times throughout the study. The researcher applied the "Picture Sociometry Scale" individually to each child for once during each data collection process and totally four times throughout the study. During the application, children were shown the pictures of their friends, asked 4 questions and the scores of each child were recorded in line with their answers. The average duration of application was 15 minutes for each child. In order to determine whether the peer relationships and social position level have a predictor effect on the level of school adjustment or not, multiple regression analysis was performed during analysis of data. The SPSS 16.00 software was used to test analyses in the computer environment.

According to the *first measurement* results of the study; the variables of prosocial behavior, asocial behavior, fearful- anxious, aggressiveness and hyperactivity significantly predict the level of school adjustment. The variable that predicts the school adjustment at the highest level is the prosocial behavior. It is respectively followed by the variables of asocial behavior, fearful- anxious, aggressiveness and hyperactivity. A positive relationship was determined between the levels of prosocial behavior and school adjustment. As the level of prosocial behavior increases, the level of school adjustment increases as well. As the levels of aggressiveness, fearful- anxious, asocial behavior and hyperactivity increase, the level of school adjustment decreases. However, each of variables of peer victimization and social position do not predict the level of school adjustment in a statistically significant way. Reason behind this result is that children do not interact with each other since they do not get acquainted in the beginning of the school year, and this result might be an indicator of the personal effort for school adjustment.

In the *second measurement*, the variables of prosocial behavior and social position individually predict the school adjustment significantly. Just like in the first measurement, the variable that predicts the school adjustment at the highest level is the prosocial behavior. Social position is the second variable that predicts the school adjustment. There is a positive relation between the levels of prosocial behavior and social position and the level of school adjustment. As the levels of prosocial behavior and social position increase, the level of school adjustment increases as well. Each of variables "aggressiveness, exclusion, fearful- anxious, asocial behavior, hyperactivity and peer victimization" does not predict the level of school adjustment in a statistically significant way. Social position is the second variable that predicts the school adjustment.

According to the results of the *third measurement*, the prosocial behavior is the variable that predicts the school adjustment at the highest level. It is respectively followed by the variables of asocial behavior, fearful- anxious and hyperactivity. It is observed that the level of school adjustment increases as the level of prosocial behavior increases; and the level of school adjustment decreases as the levels of fearful- anxious and hyperactivity increase. Each of variables "aggressiveness, exclusion, peer victimization, and social position" does not predict the level of school adjustment in a statistically significant way.

Regarding the *fourth measurement*, just like in other measurements, the prosocial behavior is the variable that predicts the school adjustment at the highest level. It is respectively followed by the variables of fearful- anxious and hyperactivity. As the level of prosocial behavior increases, the level of school adjustment increases; and as the levels of fearful- anxious and hyperactivity increase, the level of school adjustment decreases. Each of variables "aggressiveness, exclusion, asocial behavior, peer victimization, and social position" does not predict the level of school adjustment in a statistically significant way.

Considering the measurement results in general, it is seen that as the levels of prosocial behavior and social position increase, the level of school adjustment increases as well. As the levels of the variables of fearful- anxious, asocial behavior, hyperactivity and aggressiveness increase, the level of school adjustment decreases. Besides, in all four measurements it is observed that the variable of prosocial behavior is the variable that predicts the school adjustment at the highest level. Thus, it is proved that the effect of prosocial behaviors on the school adjustment is also important and valid during different times of the year. According to the results, having prosocial behaviors with peers has a facilitating role for school adjustment, in terms of young children. It is required to teach children the prosocial behaviors with methods such as being a model, playing a role and drama for easy adjustment to school, as from the beginning of the year and to intensify them with awards. It should be kept in mind that school maladjustment might be caused by not only the factors related with children, but also the factors related to the teacher. In teacher-related school adjustment problems, teachers could be informed about the school adjustment. Children recognition techniques and observation techniques should be the ones to be applied by the teacher in the beginning of the school. Besides, teachers who cannot predict the interests and expectations of children and form a convenient communication language with them should develop themselves in this aspect. Professional and personal competences of the teacher are very important in terms of the school adjustment of children. Good-humored and affectionate teachers with occupational information and skills about children are observed to have less school adjustment problems in their classes. Thus, as well as the adjustment problems regarding children, school adjustment problems related to the teacher are also important. The study results regarding the prediction of school adjustment level reveal that while in all four measurements the prosocial behavior is the variable that predicts the school adjustment at the highest level, the variables of exclusion, and peer victimization do not predict the school adjustment in a statistically significant way. This result could be examined with future studies to be conducted with other sample groups in different times.

Keywords: School adaptation, social position, peer relationships.

The Type Of Research: Research

1. GİRİŞ

Ana kucagından ayrılarak anaokuluna başlamak, çocukların hayatlarındaki en büyük değişiktir. Çocuk anaokuluna başlamakla, bir akran grubunun üyesi olduğu gibi, öğretmen ve okul kavramıyla da tanışma fırsatını bulmaktadır. Anaokuluna başlama, çocuk ve ebeveynler için uyum sürecini temsil etmektedir. Okul öncesi eğitim alan çocuklar ilk olarak aile ortamından koparak farklı bir ortama girmenin heyecanını yaşamaktadırlar. Bu nedenle hem okula hem de aileye, çocuğun bu süreci uyumlu bir şekilde atlatması için birçok görev düşmektedir. Anaokuluna başlarken çocuğun birçok özellikleri (yaş, gelişim düzeyi, doğum sırası, anne-baba tutumları vb.) dikkate alınmalıdır (Balkaya ve Tuğrul, 1998: 118).

Yılmaz (2003), çocukların okula uyumlarının çevresel faktörlerden oldukça etkilendiğini ve çevresel şartları daha gelişmiş ortamlarda bulunan çocukların okul uyumlarının daha olumlu düzeyde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Gülay (2011) sosyal uyum düzeyi ile okula uyum düzeyi arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Okul uyumu, öğretim ortamındaki çok çeşitli özellikler ile öğrenci arasındaki en üst düzeydeki uyumu tanımlamaktadır (Spencer, 1999: Akt. Önder ve Gülay, 2007). Okul çocuğa akranları ile birlikte olma, grup olarak çalışma, işbirliği yapma gibi birçok fırsat sunmaktadır.

Çocukların okula uyumda güçlük çekmemeleri için Polat-Unutkan (2003), sosyal ve entelektüel olmak üzere iki tür hazırlığın tamamlanması gerektiğini belirtmiştir. *Sosyal hazırlık*; çocukların evden ve tanıdıkları yetişkinlerden uzakta bir grupta bulunma, ailelerinin dışındaki yetişkinlerin otoritesini kabul etme yönünde olumlu tecrübelerini, yaşlarıyla ve ilk kez bir arada oldukları çocuklarla nitelikli zaman geçirmelerini içerir. *Entellektüel hazırlık*; çocukların okulda karşılaştıkları yaşlıları ve yetişkinlerin dilini anlayıp kullanabilmelerini, sınıf tartışmalarında ve faaliyetlerinde öğretmen ve diğer çocuklar tarafından belirtilen fikirler ve konularla bağlantı kurabilmelerini, kendi yeteneklerine güvenmelerini içerir.

Aile dünyasından ayrı bir dünyanın varlığını keşfeden çocuk için okul öncesi dönemde, sosyal ilişkiler açısından iyi temeller kurmanın önemi açıktır. Okulun sosyal çevresine uyum sağlamak zorlanan çocuklar, çoğunlukla okul öncesi dönemde, aile çevresi dışına çıkmamış, sosyal ilişkiden yoksun bırakılmış çocuklardır (Yavuzer, 2005). Anaokuluna geçiş çocuklar için okul performansı üzerindeki uzun vadeli etkisi nedeniyle kritik bir deneyimdir. Bu etkinin bilincinde olarak, erken çocukluk eğitimi alanında çeşitli yaklaşımlar ile çocukların anaokuluna uyumlarını kolaylaştırmak için büyük çaba gösterilmelidir.

Okula uyumu etkileyen faktörler incelendiğinde, aile içindeki faktörlerin daha baskın olduğu görülmektedir. Anneye aşırı bağımlılık, ailenin okula başlamaya ilgili çocuktan gelişim özellikleri üzerindeki beklentileri, annenin hamile olması, aile içinde geçimsizliğin olması, aile içindeki ölümler gibi birçok etken aile ile ilgilidir. Duygusal olarak dengeli olmayan, aşırı derecede hassas ve anneye bağımlı, anneden ayrılmakta zorluk çeken çocukların okuldaki öğrenme faaliyetlerine katılmaları çok güçtür. Anneden ayrılmaları diğer çocuklardan daha uzun süren bu çocuklar, sonunda bunu başardıkları zaman da, artık sınıf arkadaşları öğrenme sürecinin büyük bölümünü aşmış olurlar (Oktay, 2000). Bunun dışında Öztürk (2008) cinsel ya da fiziksel tacize uğramayı da etkenler arasına eklemiştir. Okula uyumda okul, öğretmen değişikliği, arkadaşlık ilişkilerindeki eksiklik de ortak etmenler arasındadır. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi okula uyumu sağlıklı bir şekilde yaşamak için öğretmen aile iletişiminin güçlü olması, öğretmenin aileyi hem çok iyi tanıması hem de aileye doğru bilgileri vererek çocuğun hayatındaki bu kritik yaşta iyi değerlendirmeleri için rehberlik etmesi gerekmektedir.

Bu dönemin sağlıklı bir şekilde geçirilebilmesi için Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2010 yılından itibaren eğitim öğretim yılı başlangıcında, gerçekleştirdiği bir uyum programı vardır. Bu uygulamaya göre okul öncesi çocuklar diğer sınıflardan bir hafta önce bağımsız anaokullar da dahil olmak üzere çocuklar daha geç saatte okula gelip daha erken saatte okuldan ayrılarak başlangıçta aile-öğretmen ve çocuk katılımlı etkinliklere katılmaktadırlar. Böylece okulun çocuğa daha rahat tanıtılması amaçlanmakta, çocuğun fizyolojik dengesi uyku saatleri aşamalı olarak düzenlenmeye çalışılmakta ve ailesiyle okulda zaman geçirme isteği gerçekleştirilmektedir.

Okul öncesi dönem çocukları için akran ilişkileri, sosyal konum ve okula uyum düzeylerinin yakından incelenmesi ve çocukların bu değişkenler açısından desteklenmesi oldukça önemlidir. Buradan yola çıkarak, araştırmanın amacı, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının akran ilişkilerinin ve sosyal konumlarının birlikte, okula uyum düzeyi üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığının incelenmesidir.

Amacı gerçekleştirmek için örneklem grubunun bir eğitim-öğretim yılı içerisinde dört defa öğretmen ve akran görüşleri doğrultusunda akran ilişkileri, sosyal konumları ve okula uyum düzeyleri izlenmiştir.

Araştırmada şu soruya yanıt aranmıştır: “5-6 yaş çocuklarının akran ilişkileri, sosyal konum düzeyleri ile birlikte okula uyum düzeyini yordamakta mıdır?”

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009: 81).

2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklem grubunu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Denizli il merkezindeki 1 ilköğretim okuluna bağlı 2 anasınıfı ve 1 özel anaokulu, Tavas ve Serinhisar ilçelerinden ise 2 bağımsız anaokulundan, 5-6 yaş grubu 175 çocuk ve 12 anaokulu öğretmeni oluşturmaktadır. Çocuklardan 91'i (% 52) kız, 84'ü (% 48) erkektir. Örneklem grubunun % 33.7'sini 5 yaş grubu çocukları, % 66.3'ünü 6 yaş grubu çocukları oluşturmaktadır. Çocukların yaş ortalaması 6 yıl, 2 ay, 25 gündür (en az 5 yıl, 1 ay; en çok 6 yıl 7 ay, 8 gün). Örneklem grubunu belirlemede basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde akranlar tarafından kabul edilme düzeyini belirlemek için Resimli Sosyometri Ölçeği, okul öncesi dönem çocuklarının okulda akranlarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerini belirlemek amacıyla Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği kullanılmıştır. Okula uyum değişkenlerinin belirlenmesi için de 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1. Resimli Sosyometri Ölçeği

Asher, Singleton, Tinsley ve Hymel tarafından 1979'da geliştirilmiştir. Uygulamasında her bir çocuğa sınıftaki arkadaşlarının fotoğrafları tek tek gösterilmektedir. Çocuk sorulan soruya vereceği cevaba göre arkadaşının fotoğrafını, üzerinde “Gülen Yüz” (Çok severim cevabını temsil etmektedir), “İfadesiz Yüz” (Az severim cevabını temsil etmektedir), “Üzgün Yüz” (Hiç sevmem cevabını temsil etmektedir) resimlerinin bulunduğu kutulardan birinin içine atar. Her fotoğrafta gösterilen çocuk için dört ayrı soru sorulmakta ve cevaplar sayısal olarak kaydedilmektedir. Ölçek 2008'de Gülay tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı .91'dir. Test tekrar test uygulamalarında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek bir ilişki vardır ($r=.98, p<.01$) (Gülay, 2008).

Ölçeğin planlanmasında, her bir soru ile ilgili seçilen çocuğa 1-3 arasında puanlar verilmektedir. Uygulamanın sonunda her bir çocuğun dört sorunun sonucunda elde ettiği toplam puanlar sosyal konumlarını ifade etmektedir. Yüksek puanlar çocukların akranları tarafından daha çok seçildiğini ve sevildiğini göstermektedir. Asher vd (1979), tarafından geliştirilen sosyometri tekniği bu çalışmada esas alınmıştır. Sosyometrik değerlendirmeler çocukların okul ortamındaki çeşitli durumları (oyun, etkinlik vb.) esas alınarak yapılmıştır.

2.3.2. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği

1996'da öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklarının okulda akranlarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Ölçeğin başında, ölçeğin doldurulmasıyla ilgili yönerge bulunmaktadır. Tüm maddeler “Uygun Değil”, “Bazen Uygun”, “Tamamen Uygun” ifadeleriyle öğretmenler tarafından değerlendirilmektedir. Ölçek Gülay tarafından 2008'de Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği altı alt ölçekten oluşmaktadır. Akranlarına karşı saldırganlık alt ölçeği 7 maddedir. Bu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .89'dur. Akranlarına karşı yardımı amaçlayan sosyal davranışlar göstermek alt ölçeği 10 maddedir. İç tutarlılık katsayısı .92'dir. Akranlarına karşı asosyal davranışlar göstermek alt ölçeği 7 maddedir. İç tutarlılık katsayısı .87'dir. Akranlarına karşı korkulu-kaygılı

olma alt ölçeği 9 maddedir. İç tutarlılık katsayısı .77'dir. Akranları tarafından dışlanma alt ölçeği 7 maddedir. İç tutarlılık katsayısı .94'tür. Aşırı hareketlilik alt ölçeği 4 maddedir. İç tutarlılık katsayısı .88'dir. Ölçeğin tamamı 44 maddeden oluşmaktadır. Her bir alt ölçeğe ait test-tekrar test ölçümlerinin sonuçları doğrultusunda iki ölçüm arasında tüm ölçümlerin zamana karşı değişmezliği ortaya konulmuştur ($r = .99$, $p < .001$) (Gülay, 2008).

Çocuk Davranış Ölçeği toplam puan üzerinden değerlendirilmemektedir. Ölçeğin alt ölçeklerinin toplam puanları ayrı ayrı kullanılmaktadır. Alt ölçeklerden çıkan toplam puanın yüksekliği, o davranışın çocukta gerçekleşme sıklığını ortaya koymaktadır.

2.3.3. Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği

1997'de Kochenderfer ve Ladd tarafından 5-6 yaş çocukları için geliştirilen "Akranların Şiddetine Maruz Kalma-Kişisel Değerlendirme Ölçeği"nden yola çıkılarak 2002'de geliştirilen bir ölçme aracıdır. Öğretmenler tarafından doldurulmaktadır. Form, akran saldırganlığının dört tipi (fiziksel, dolaylı, doğrudan ve genel) ile ilgili birer tane olmak üzere dört maddeden oluşmaktadır. Her madde "Hiçbir zaman", "Bazen", "Her zaman" ifadeleriyle değerlendirilmektedir. Ölçek 2008'de Gülay tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayısı .79 ($p < .01$) olarak bulunmuştur. Kriter geçerliği olarak ise ölçekten elde edilen sonuçlarla, sosyal davranışlara ilişkin öğretmen değerlendirmeleri, akran reddine ilişkin akran görüşleri, yalnızlık ile ilgili kişisel görüşler arasında anlamlı düzeyde, olumlu yönde ilişki bulunmuştur (Ladd ve Kochenderfer-Ladd, 2002: Akt. Gülay, 2008: 132). Ölçekten alınan toplam puan çocukların akranlarının şiddetine ne kadar maruz kaldığını ifade etmektedir.

2.3.4. 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği

1996'da G.W. Ladd, B. Kochenderfer ve C. Coleman tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçek, 27 maddeden ve 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek Önder ve Gülay (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Türkçe form 25 madde ve 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Okulu sevme alt ölçeği, 5 maddeden oluşmakta ve öğretmenin çocuğun okulu ne kadar sevdiği hakkındaki algısını ölçmektedir. İç tutarlılık katsayısı .81'dir. İşbirlikli katılım alt ölçeği, 10 maddeden oluşmakta, çocuğun öğretmenin otoritesini, sınıf kurallarını ve sorumluluklarını kabul derecesini ölçmektedir. İç tutarlılık katsayısı .84'tür. Okuldan kaçınma alt ölçeği 5 maddeden oluşmakta, çocuğun sınıf ortamından kaçınma eğilimiyle ilgili öğretmen algısını belirlemektedir. İç tutarlılık katsayısı .73'dür. Kendi kendini yönetme alt ölçeğinde 5 madde bulunmaktadır ve ölçek, çocuğun sınıf içerisindeki bağımsız ve benmerkezci davranışlarını ölçmektedir. İç tutarlılık katsayısı .67'dir. Ölçekteki her madde "Uygun Değil", "Uygun" ve "Tamamen Uygun" ifadeleriyle değerlendirilmektedir. Tüm ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .70'dir. Test-tekrar test uygulamaları arasında pozitif yönde, anlamlı ve yüksek bir ilişki vardır ($r = .97$, $p < .01$) (Önder ve Gülay, 2010: 214-219).

Ölçeğin puanlanmasında iki yol izlenebilmektedir. İlki, toplam puandır. Ölçekteki bazı maddeleri tersine çevrilerken elde edilen toplam puan, çocuğun okul öncesi eğitim kurumundaki uyum düzeyini ortaya koymaktadır. Puan yükseldikçe okula uyum düzeyi artmaktadır. Puanlamadaki diğer yöntem alt ölçeklerin toplam puanlarını hesaplamaktır. Yine bazı maddelerin tersine çevrilmesiyle her bir alt ölçek için toplam puan belirlenebilir. Alt ölçeklerdeki toplam puanın artması, alt ölçekteki davranışların daha sık sergilendiğini ortaya koymaktadır.

2.3.5. Uygulama

Veri toplama süreci bir yıl içinde dört kez uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri "Çocuk Davranış Ölçeği, Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği ve Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği"ni her çocuk için her uygulama döneminde bir defa doldurmuştur. Araştırma boyunca bu ölçekler öğretmenler tarafından dört kez doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından "Resimli Sosyometri Ölçeği" her veri toplama sürecinde her çocuğa bireysel olarak bir kez olmak üzere araştırma boyunca her çocuğa toplam dört kez uygulanmıştır. Uygulama sırasında çocuklara arkadaşlarının resimleri gösterilerek, 4 soru sorulmuş ve cevapları doğrultusunda her çocuğa ilişkin puanlar kaydedilmiştir. Her çocuk için uygulama süresi ortalama 15 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde; akran ilişkileri ve sosyal konum düzeyinin okula uyum düzeyi üzerindeki yordayıcı etkisinin olup olmadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Analizler bilgisayar ortamında SPSS 16.00 paket programı yardımıyla test edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. 5-6 Yaş Çocuklarının Okula Uyum Düzeylerinin Birinci Ölçümlerinin Yordanmasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER (1.ölçüm)	B	Standart Hata	β	T	P
Sabit	34.644	5.423	-	6.388	.000
Olumlu sosyal davranış	.776	.136	.429	5.730	.000
Saldırganlık	.643	.283	-.174	2.274	.024
Dışlanma	-.353	.306	-.090	-1.155	.250
Korkulu-kaygılı olma	-.477	.188	-.180	-2.531	.012
Sosyal olmayan davranış	-.617	.237	-.181	-2.605	.010
Aşırı hareketlilik	-.735	.338	-.157	-2.172	.031
Akran şiddetine maruz kalma	-.239	.959	-.017	-.249	.804
Sosyal konum	-.012	.029	-.025	-.412	.681

R= 0.755 R²= 0.570 F_(9,164)= 24.177 p=.000

Tablo 1.'de 5-6 yaş çocuklarının aynı eğitim öğretim yılı içerisinde, birinci ölçüm sonuçlarına göre akran ilişkileri ve sosyal konumlarının birlikte *okula uyum* düzeylerini yordama gücünü değerlendirmek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

İlk ölçümler için, çocukların akran ilişkileri ve sosyal konumları birlikte okula uyum düzeyleri ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir (R=0.755, R²= 0.57, p< .001). Akran ilişkileri, sosyal konum değişkenleri birlikte, okula uyumdaki toplam varyansın % 57'sini açıklamaktadır. Ayrıca *olumlu sosyal davranış* ($\beta=.429$, p<.01), *saldırganlık* ($\beta=-.174$, p<.05), *korkulu-kaygılı olma* ($\beta=-.180$, p<.05), *sosyal olmayan davranış* ($\beta=-.181$, p<.05), *aşırı hareketlilik* ($\beta=-.157$, p<.05) değişkenleri okula uyumu tek başlarına anlamlı olarak yordamaktadır. Buna karşın *dışlanma* ($\beta=-.090$, p>.05), *akran şiddetine maruz kalma* ($\beta=-.017$, p>.05) ve *sosyal konum* ($\beta=-.025$, p>.05) değişkenleri çocukların okula uyum düzeylerini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır.

Sonuçlara bakıldığında, olumlu sosyal davranış, okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişkendir. Ardından sırayla sosyal olmayan davranış, korkulu-kaygılı olma, saldırganlık ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir. Birinci ölçümün sonuçlarına göre çocukların olumlu sosyal davranış düzeyi ($\beta=.429$, p<.01) arttıkça okula uyum düzeyi artmaktadır. Saldırganlık ($\beta=-.174$, p<.05), korkulu-kaygılı olma ($\beta=-.180$, p<.05), sosyal olmayan davranış ($\beta=-.181$, p<.05), ve aşırı hareketlilik ($\beta=-.157$, p<.05) düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyleri azalmaktadır.

Tablo 2. 5-6 Yaş Çocuklarının Okula Uyum Düzeylerinin İkinci Ölçümlerinin Yordanmasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER (2.ölçüm)	B	Standart Hata	β	T	P
Sabit	35.132	5.198	-	6.759	.000
Olumlu sosyal davranış	.982	.135	.543	7.274	.000
Saldırganlık	.452	.323	-.113	1.399	.164
Dışlanma	-.551	.374	-.119	-1.472	.143
Korkulu-kaygılı olma	-.390	.221	-.128	-1.765	.079
Sosyal olmayan davranış	-.218	.252	-.060	-.868	.387
Aşırı hareketlilik	-.185	.317	-.042	-.585	.559
Akran şiddetine maruz kalma	-.220	1.156	-.016	-.190	.850
Sosyal konum	-.057	.028	.128	-2.034	.044

R= 0.670 R²= 0.449 F_(9,164)= 14.910 p=.000

Tablo 2.'de 5-6 yaş çocuklarının aynı eğitim-öğretim yılı içerisinde, ikinci ölçüm sonuçlarına göre akran ilişkileri ve sosyal konumlarının birlikte *okula uyum* düzeyini yordama gücünü değerlendirmek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

İkinci ölçümler için, çocukların akran ilişkileri ve sosyal konumları birlikte okula uyum düzeyleri ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = 0.670$, $R^2 = 0.449$, $p < .001$). Akran ilişkileri ve sosyal konum değişkenleri birlikte, okula uyumdaki toplam varyansın yaklaşık % 45'ini açıklamaktadır. Ayrıca *olumlu sosyal davranış* ($\beta = .543$, $p < .01$) ve *sosyal konum* ($\beta = .128$, $p < .05$) değişkenleri okula uyumu tek başlarına anlamlı olarak yordamaktadır. Buna karşın *saldırganlık* ($\beta = -.113$, $p > .05$), *dışlanma* ($\beta = -.119$, $p > .05$), *korkulu-kaygılı olma* ($\beta = -.128$, $p > .05$), *sosyal olmayan davranış* ($\beta = -.060$, $p > .05$), *aşırı hareketlilik* ($\beta = -.042$, $p > .05$) ve *akran şiddetine maruz kalma* ($\beta = -.016$, $p > .05$) değişkenleri çocukların okula uyum düzeylerini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır. Sonuçlara bakıldığında, olumlu sosyal davranış, okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişkendir. Ardından sosyal konum değişkeni okula uyumu ikinci sırada yordamaktadır. Ayrıca ikinci ölçüm sonuçlarına göre çocukların olumlu sosyal davranış düzeyleri ($\beta = .543$, $p < .01$) ve sosyal konum düzeyleri ($\beta = .128$, $p < .05$) arttıkça okula uyum düzeyleri de artmaktadır.

Tablo 3. 5-6 Yaş Çocuklarının Okula Uyum Düzeylerinin Üçüncü Ölçümlerinin Yordanmasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER (3.ölçüm)	B	Standart Hata	β	T	P
Sabit	37.895	2.970	-	12.759	.000
Olumlu sosyal davranış	.455	.109	.328	4.171	.000
Saldırganlık	.002	.235	-.001	.007	.994
Dışlanma	-.118	.302	-.039	-.390	.697
Korkulu-kaygılı olma	-.377	.161	-.183	-2.339	.021
Sosyal olmayan davranış	-.609	.203	-.216	-3.004	.003
Aşırı hareketlilik	-.451	.226	-.140	-1.991	.048
Akran şiddetine maruz kalma	.431	1.037	-.039	.416	.678
Sosyal konum	.004	.017	.014	.217	.828

$R = 0.703$

$R^2 = 0.494$

$F_{(9,164)} = 17.885$

$p = .000$

Tablo 3.'te 5-6 yaş çocuklarının aynı eğitim-öğretim yılı içerisinde, üçüncü ölçüm sonuçlarına göre akran ilişkileri ve sosyal konumlarının birlikte *okula uyum* düzeyini yordama gücünü değerlendirmek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Üçüncü ölçümler için, çocukların akran ilişkileri ve sosyal konumları bir arada okula uyum düzeyi ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R = 0.703$, $R^2 = 0.494$, $p < .01$). Akran ilişkileri ve sosyal konum değişkenleri birlikte, okula uyumdaki toplam varyansın yaklaşık %49'unu açıklamaktadır. Ayrıca *olumlu sosyal davranış* ($\beta = .328$, $p < .01$), *korkulu-kaygılı olma* ($\beta = -.183$, $p < .05$), *sosyal olmayan davranış* ($\beta = -.216$, $p < .05$) ve *aşırı hareketlilik* ($\beta = -.140$, $p > .05$) değişkenleri okula uyumu tek başlarına anlamlı olarak yordamaktadır. Buna karşın *saldırganlık* ($\beta = -.001$, $p > .05$), *dışlanma* ($\beta = -.039$, $p > .05$), *akran şiddetine maruz kalma* ($\beta = -.039$, $p > .05$) ve *sosyal konum* ($\beta = .014$, $p > .05$) değişkenleri çocukların okula uyum düzeylerini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır. Sonuçlara bakıldığında üçüncü ölçümde, olumlu sosyal davranış, okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişkendir. Ardından sırayla sosyal olmayan davranış, korkulu-kaygılı olma ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir. Üçüncü ölçüm için çocukların olumlu sosyal davranış ($\beta = .328$, $p < .01$) düzeyleri arttıkça okula uyum düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Buna karşın çocukların korkulu-kaygılı olma ($\beta = -.183$, $p < .05$), sosyal olmayan davranış ($\beta = -.216$, $p < .05$) ve aşırı hareketlilik ($\beta = -.140$, $p > .05$) düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyleri azalmaktadır.

Tablo 4. 5-6 Yaş Çocuklarının Okula Uyum Düzeylerinin Dördüncü Ölçümlerinin Yordanmasına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER (4.ölçüm)	B	Standart Hata	β	T	P
Sabit	33.112	3.276	-	10.108	.000
Olumlu sosyal davranış	.570	.082	.485	6.939	.000
Saldırganlık	.464	.302	-.132	1.535	.127
Dışlanma	-.141	.438	-.028	-.322	.748
Korkulu-kaygılı olma	-.302	.146	-.155	-2.063	.041

Sosyal olmayan davranış	-.272	.225	-.089	-1.208	.229
Aşırı hareketlilik	-.357	.165	-.143	-2.167	.032
Akran şiddetine maruz kalma	.730	1.010	-.068	.723	.471
Sosyal konum	.012	.017	.047	.718	.474
	R= 0.659	R ² = 0.434	F _(9,164) = 13.974	p=.000	

Tablo 4.' te 5-6 yaş çocuklarının aynı eğitim-öğretim yılı içerisinde, dördüncü ölçüm sonuçlarına göre akran ilişkileri ve sosyal konumlarının birlikte *okula uyum* düzeyini yordama gücünü değerlendirmek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

Dördüncü ölçümler için, çocukların akran ilişkileri ve sosyal konumları bir arada okula uyum düzeyi ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir (R= 0.659, R²= 0.434, p< .001). Akran ilişkileri ve sosyal konum değişkenleri birlikte, okula uyumdaki toplam varyansın %43'ünü açıklamaktadır. Ayrıca *olumlu sosyal davranış* ($\beta=.485, p<.01$), *korkulu-kaygılı olma* ($\beta=-.155, p<.05$), *aşırı hareketlilik* ($\beta=-.143, p<.05$) değişkenleri okula uyumu tek başlarına anlamlı olarak yordamaktadır. Buna karşın *saldırganlık* ($\beta=-.132, p>.05$), *dışlanma* ($\beta=-.028, p>.05$), *sosyal olmayan davranış* ($\beta=-.089, p>.05$), *akran şiddetine maruz kalma* ($\beta=-.068, p>.05$) ve *sosyal konum* ($\beta=.047, p>.05$) değişkenleri çocukların okula uyum düzeylerini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır.

Sonuçlara bakıldığında, olumlu sosyal davranış okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişkendir. Ardından sırayla korkulu-kaygılı olma ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir. Dördüncü ölçüm için çocukların olumlu sosyal davranış ($\beta=.485, p<.01$) düzeyleri arttıkça okula uyum düzeylerinin arttığı, korkulu kaygılı olma ($\beta=-.155, p<.05$) ve aşırı hareketlilik ($\beta=-.143, p<.05$) düzeyleri arttıkça okula uyum düzeylerinin azaldığı görülmektedir.

4. TARTIŞMA

Araştırmanın *birinci ölçüm* bulgularına göre; olumlu sosyal davranış, sosyal olmayan davranış, korkulu-kaygılı olma, saldırganlık, aşırı hareketlilik değişkenleri okula uyum düzeyini tek başlarına anlamlı olarak yordamaktadır. Okula uyum düzeyini en yüksek düzeyde yordayan değişken olumlu sosyal davranıştır. Ardından sırayla sosyal olmayan davranış, korkulu-kaygılı olma, saldırganlık ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir. Olumlu sosyal davranış düzeyi ile okula uyum düzeyi arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Olumlu sosyal davranış düzeyi arttıkça okula uyum düzeyinin arttığı görülmektedir. Saldırganlık, korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış ve aşırı hareketlilik düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyi azalmaktadır. Ancak akran şiddetine maruz kalma, sosyal konum değişkenleri okula uyum düzeyini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır. Bu bulgu eğitim-öğretim yılının başında çocukların birbirleriyle tanışmadığı için etkileşime girmemesinden kaynaklanabilir ve daha çok bireysel olarak okula uyum sağlamaya çalıştığının göstergesi olabilir.

İkinci ölçümde olumlu sosyal davranış ve sosyal konum değişkenleri okula uyumu tek başlarına anlamlı olarak yordamaktadır. Birinci ölçümdeki gibi okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişken, olumlu sosyal davranıştır. Sosyal konum okula uyum değişkenini ikinci yordayan değişkendir. Olumlu sosyal davranış ve sosyal konum düzeyleri ile okula uyum düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmektedir. Olumlu sosyal davranış ve sosyal konum düzeyi arttıkça okula uyum düzeyi de artmaktadır. Saldırganlık, dışlanma, korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik, akran şiddetine maruz kalma değişkenleri okula uyum düzeyini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır. Sosyal konum okula uyum değişkenini ikinci yordayan değişkendir.

Üçüncü ölçüm sonuçlarına göre olumlu sosyal davranış değişkeni okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişkendir. Ardından sırayla sosyal olmayan davranış, korkulu-kaygılı olma ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir. Olumlu sosyal davranış düzeyi arttıkça okula uyum düzeyi artarken, korkulu-kaygılı olma ve aşırı hareketlilik düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyinin azaldığı görülmektedir. Saldırganlık, dışlanma, akran şiddetine maruz kalma ve sosyal konum değişkenleri okula uyum düzeylerini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır.

Dördüncü ölçüm için, olumlu sosyal davranış değişkeni diğer ölçümlerde olduğu gibi okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişkendir. Ardından sırayla korkulu-kaygılı olma ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir. Olumlu sosyal davranış düzeyi arttıkça okula uyum düzeyi artarken, korkulu-

kaygılı olma ve aşırı hareketlilik düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyinin azaldığı görülmektedir. Saldırganlık, dışlanma, sosyal olmayan davranış, akran şiddetine maruz kalma ve sosyal konum değişkenleri okula uyum düzeylerini tek başlarına istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır.

Olumlu sosyal davranış ve sosyal konum düzeyleri arttıkça okula uyum düzeylerinde artış meydana geldiği görülmektedir. Korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve saldırganlık değişkenlerinin düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyinde azalma görülmektedir. Ayrıca dört ölçümde de olumlu sosyal davranış değişkeninin okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişken olduğunu görülmektedir. Böylece olumlu sosyal davranışların okula uyum üzerindeki etkisinin yıl içinde farklı zamanlarda da önemli ve geçerli olduğu kanıtlanmıştır. Sonuçlara göre küçük çocuklar için, akranlarına olumlu sosyal davranışlarda bulunmak, okula uyum sağlamalarını kolaylaştırıcı bir role sahiptir. Çocukların okula uyumunu kolaylaştırmak için senenin başından itibaren olumlu sosyal davranışların model olma, rol oynama, drama gibi yöntemlerle öğretilmesi ve ödülleri ile pekiştirilmesi gereklidir.

Olumlu sosyal davranış değişkeninin okula uyumu en yüksek düzeyde yordayan değişken olarak bulunduğu araştırma sonucu bazı araştırmalarla paralellik göstermektedir. Chen vd, (2005) Çinli çocuklarla gerçekleştirdiği çalışmada, anne babaları ile olumlu ilişkiler kurabilen çocukların sosyal yönden daha olumlu oldukları ve okula daha kolay uyum sağladıklarını belirtmektedir. Araştırmanın sonucunda akran kabulünün okula uyumu etkilediği bulunmuştur. Bu bulgu Ladd vd, (1999) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ladd vd, (1999) ayrıca; akranlar tarafından reddedilmenin kabul edilmeye göre okula uyum düzeyini daha fazla etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca Ladd (1990) 125 anasınıflı öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada, akran reddinin okul performansını olumsuz yönde etkilediğini ve okuldan kaçınmaya yönelik tutumları arttırabildiğini, arkadaşlığın özellikle erkeklerde okul uyumu ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Bu bulguya paralel olarak Wentzel (1999) akran kabulünün okula uyum yüksek düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Başarılı bir okula uyum süreci için öğretmenlerin rolü önemlidir. Aile ile doğru iletişim kurup onları bilgilendirmeli, okulu fiziksel olarak çocuğa tanıtmada rehber olmalı ve akranlarıyla ilişki kurması için her çocuğu teşvik etmelidir.

Aynı zamanda dört ölçümde ortak olarak, akran şiddetine maruz kalma değişkeni okula uyumu tek başlarına anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Sosyal konum değişkeni de ikinci ölçüm hariç diğer ölçümlerde okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamamaktadır. Sosyal konum değişkeninin ikinci ölçüm dışında okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı biçimde yordamaması bulgusu, Gülay ve Erten'in (2011) araştırması sonucunu desteklememektedir. Yapılan çalışmada akran kabulünün okula uyum değişkenleri üzerindeki etkisi incelenmiş ve akranlar tarafından kabul edilme düzeyi ile okulu sevmeye, işbirlikli katılım, kendi kendini yönetme düzeyleri arasında olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Akranları tarafından kabul edilme düzeyi ile okuldan kaçınma düzeyi arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Gülay ve Erten'in (2011) çalışmasında sosyal konumun okula uyum ile ilgili değişkenleri ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı belirtilmiştir. Bu iki araştırmanın bulgularının birbirlerini desteklememesine neden olarak diğer araştırmanın eğitim-öğretim yılı içerisinde dört defa tekrarlanması gösterilebilir. Sosyal konumun eğitim-öğretim yılı içinde farklılık göstermektedir bulgusu son alt problemle desteklenmiştir. Sosyal konum okula uyum değişkenini sadece ikinci ölçümde anlamlı biçimde yordamıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarına göre dört ölçümde de olumlu sosyal davranışın okula uyumu en yüksek düzeyde yordadığı görülmektedir. Genel olarak okula uyumu yordayan diğer değişkenler ise; korkulu kaygılı olma, saldırganlık, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve sosyal konumdur. Okula uyumu dört ölçümde de istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordamadığı tespit edilen değişkenler; dışlanma ve akran şiddetine maruz kalma değişkenleridir. Genel olarak okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı olarak yordamayan değişkenler ise; sosyal konum, korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve saldırganlık değişkenleridir. Okula uyum düzeyini yordayan değişkenler arasından olumlu sosyal davranış ve sosyal konum ile okula uyum düzeyi arasında olumlu bir ilişki varken; korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve saldırganlık değişkenleri ile okula uyum düzeyi arasında olumsuz bir ilişki vardır. Olumlu sosyal davranış ve sosyal konum düzeyleri arttıkça okula uyum

düzeylerinde artış meydana gelmektedir. Korkulu-kaygılı olma, sosyal olmayan davranış, aşırı hareketlilik ve saldırganlık değişkenlerinin düzeyleri arttıkça okula uyum düzeyinde azalma görülmektedir.

Okula uyumsuzluğun çocuk ile ilgili faktörlerden kaynaklanabileceği gibi öğretmen ile ilgili faktörlerden de kaynaklanabileceği unutulmamalıdır. Öğretmen kaynaklı okula uyum problemlerinde; öğretmenlere okula uyum ile ilgili bilgi verilebilir. Çocukları tanıma teknikleri, gözlem teknikleri okulun başlarında öğretmen tarafından uygulanması gereken teknikler olmalıdır. Ayrıca çocukların ilgi ve beklentilerini tahmin edemeyen, çocuklarla uygun bir iletişim dili oluşturamayan öğretmenler kendilerini bu yönde geliştirmelidir. Öğretmenin mesleki ve kişisel yeterlilikleri çocukların okula uyumu açısından oldukça önemlidir. Güler yüzlü, sevecen, çocuklarla ilgili ve mesleki bilgilere, becerilere sahip olan öğretmenlerin sınıflarında okula uyum problemleri daha az gözlenebilir. Bu nedenle çocukla ilgili uyum problemlerinin yanı sıra öğretmenle ilgili okula uyum problemleri de önemlidir.

Okula uyum düzeyini yordamaya ilişkin aşırı hareketlilik değişkeni, eğitim-öğretim yılı içinde ikinci ve dördüncü ölçümlerde yani, birinci ve ikinci dönemin sonlarında artış göstermiştir. Bu bulgunun nedenini öğrenmek için farklı örneklem gruplarında 5 yaş ve 6 yaş kendi içlerinde ayrı ayrı araştırmaya alarak, dönem sonlarında yapılan etkinlikler öğretmen görüşleri alınarak değişken haline getirilebilir ve bu değişkenlerin aşırı hareketlilikle ilişkisi incelenebilir. Ayrıca farklı değişkenlerin de (anne-babanın birlikte ya da ayrı yaşaması, annenin çalışması, kardeş sayısı, yeni kardeşin dünyaya gelmesi, mizaç vb.) aşırı hareketlilik üzerinde etkili olup olmadığı incelenebilir.

Okula uyum düzeyini yordamaya ilişkin araştırma sonuçlarında, olumlu sosyal davranışın dört ölçümde de okula uyumu en yüksek düzeyde yordadığı bulunurken, dışlanma, akran şiddetine maruz kalma değişkenlerinin okula uyumu istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordamadığı bulunmuştur. Bu sonuç, başka örneklem gruplarında farklı zamanlarda gerçekleştirilecek araştırmalarla incelenebilir.

Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukları için yapılan bu araştırma 4 yaş için de gerçekleştirilmelidir. Ayrıca okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkileri, sosyal konumları, okula uyum düzeyleri ve sosyal becerileri farklı değişkenler (yaş, sosyo-ekonomik düzey, bilişsel, duygusal, fiziksel gelişim, anaokuluna devam süresi, tek ebeveynli aileler, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumu vb.) açısından da incelenebilir. Bu araştırma daha geniş ve farklı coğrafi bölgelerden oluşan örneklem gruplarında uygulanabilir. Sonraki çalışmalarda, daha az sayıda çocukla birlikte derinlemesine araştırmalar yapılabilir. Çocuklar farklı ortamlarda farklı zamanlarda ve farklı kişiler tarafından gözlenebilir.

6. KAYNAKLAR

Balkaya, İ. ve Tuğrul, B. (1998). **Anaokulun Yeni Başlayan Çocukların Okula Uyum Süreçlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi**. Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulları Yayınları, 2, 145.

Chen, X., Chang, L., He, Y. and Liu, H. (2005). "The Peer Group as a Context: Moderating Effects on Relations Between Maternal Parenting and Social and School Adjustment in Chinese Children", **Child Development**, 2(76):417-434.

Gülay, H. (2008). "5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". **Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gülay, H. (2011). "5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Okula Uyum ve Akran İlişkileri?" **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 10(36):1-10.

Gülay, H. ve Erten, H. (2011). "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Akran Kabullerinin Okula Uyum Değişkenleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi". **E-International Journal of Educational Research**, 1(2): 81-92.

Karasar N. (2009). "Bilimsel Araştırma Yöntemi". 20. Baskı, Ankara, Nobel Dağıtım.

Ladd, G. W. (1990). "Having Friends, Keeping Friends, Making Friends and Being Liked By Peers in the Classroom: Predictors of Children's Early School Adjustment?". **Child Development**, 61: 1081-1100.

Ladd, G. W., Birch, S. H. and Bush, E. S. (1999). "Children's Social and Scholastic Lives in Kindergarten: Related Spares of Influence?". **Child Development**, 70(6):1373-1400.

Oktay A. (2000). "Yaşamın Sihirli Yılları: Okulöncesi Dönem". 2. Baskı, İstanbul, Epsilon Yayınları.

Önder, A. ve Gülay, H. (2007). “5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeğinin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması”. **II. Uluslar Arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi**, Marmara Üniversitesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı 24-27 Ekim 2007 sunulmuştur.

Önder, A. ve Gülay, H. (2010). “5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeğinin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması”. **Uluslar Arası Online Eğitim Bilimleri Dergisi**, 1(2): 204-224.

Öztürk, A. (2008). “Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim 1. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi”. **Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Polat-Unutkan, Ö. (2003). “Çocuğunuz Okula Hazır Mı?”. **Ve Eğitim İletişim Dergisi**, Ağustos-Eylül Sayısı, 31-34.

Wentzel, K. R. (1999). “Social-Motivational Processes and Interpersonal Relationships: Implications for Understanding Students’ Academic Success”. **Journal of Educational Psychology**, 91, 76–97.

Yavuzer, H. (2005). “Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi”. İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yılmaz, Y. (2003). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukları İçin Okul Olgunluğın Kontrol Listesinin Geliştirilmesi”. **Yayımlanmamış yüksek lisans tezi**, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.